

فیڙگهہین بی دیوار

ہوشہنگ شیخ محہمد

ئہنیس مہنسور ، د گووتارہکیڈا ب نافی (بوچی کەرہکی وەحشی نابی؟! باسی چەندین فیلوئسوف و کەسین نافدار دکەت کو وان حەز ژ خواندنگەھ و ماموستا و خویندنی نەکریه و تەنانەت کەربیت وان ژێ ژێ فەبووینە، ژوانە: شاعری ہندی تاگور(1861-1941)کو دگوت: " قوتابخانہ تاکاتییا قوتابی ژناف دہت و دژی نازادییا ہزرییہ، بیڈہنگی و راوہستییان د ریژیدا نمونہیپن ہەری بلندن، و قامچی لسەر سەری خویندکارییہ، قامچییا بابی یان یی ماموستای یان ئیمتحناتان"

برناردشو(1856-1950) دبیزیت خواندنگەھ ژ زیندانئ خراپترہ، ہەر چ نہبیت د زیندانیدا تو نازادی حەز ژ چ بکەہی بخوینی، و ہەگەر تە نہفیت ژ ناخوینی خوہ ہەگەر کتیب یا خودانا زیندانئ ژ بیت. لی ل قوتابخانئ تو نہشیی، د زیندانیدا نازادی بخوینی یان نہخوینی،و بو کەسی ژ گرنگ نینہ بخوینی یان نہ، و کەس ژ پویتہ ناکات کا تو تیگہہستی یان نو، لی ل خواندنگەھئ تو نازاد نینی،

و بابەتەن ھشك و نەپەنى لسەر تە فەرز دكەن، و ب زۆر تيگەھشتەن خوه ل
سەر تە دسەپینن، مامۆستا ژ سەجانی خراپترە.

فیلۆسۆفی دانمارکی کیرگەگۆرد، دگۆت زانکۆ کارگەھین موعەلەباتانن، ھەر تشت
دقیقە د قۆدیکەکی یان سندوقەکی یان قالبەکی دابیت، نە تتی ھزر بەلکی
خویندکاران ژى دكەنە د قودیکادا. لەوما زانکۆ دژى ئازادیا ھزینە، بۆ ویزی
کیرگەگۆردى چ زانکۆ نەدیتن کو فیلۆسۆفەکی مەزن پيشکەش بکەن، چونکی
فیلۆسۆف نەچوونە د قودیک و قالباندا، دەمى ل زانکۆیى ژى وانە دگۆتن قالب و
قودیکى زانکۆیان تیکدشکاندن، سوکرات و پلوتۆ و ئەرستۆ دەرچوویى زانکۆیان
نەبوون، لی ئەو بخوونە بوونە خواندنگەھ ، خواندنگەھین بى دیوار!

ھەر وەسا فیلۆسۆفی ئەلمانى شوپنھاومەر (1788-1860) نیکە ژ فیلۆسۆفۆن کو زیدە
کەربیت وى ژ زانکۆ و مامۆستاییت زانکۆیى و ئەقلىیەتین ئەکادیمی فەدبوون
چونکی دژى شورەشا ھزرییا نوى نە.

ئەفە و گەلەك بیرمەند و فیلۆسۆف و ئەقلىن مەزن یین دى، دژى خویندنگەھ و
ئەقلىیەتا ئەکادیمی و ھشك و ەق و تەق بووینە و شیاينە بەشدارییەکا رژد د
ئافاکرنا شارستانییەتا مرؤفایەتیى دا بکەن. دوویر ژ خواندنگەھ و زانکۆیى ب
دیوار.

پرسیار ئەو: دەزگەھیت مە ییت خواندنى ھەر ژ باخچا سافایان ھەتا زانکۆیان
چەند بى دیوارن؟ چەند دگەل ئازادیا ھزرى و نەسەپاندنا میتۆد و بابەتین
ھشك و غەیبانى و خورافینە؟ دەزگەھیت دییت فیڕکرن و پەرورەدەگرنى ژ
وەزارەت و مزگەفت و دپەرە و سەندیکا و ئیکەتی و ریکخراوین مەدەنى و
نەحکومی و حزبی و جفاکی و ھتد...، چەند شیاينە دیوارین خۆیین بلند
بەھرقینن و باوہشا خوه بۆ خویندکارین ئازاد و ھزرىن سەربەست فەکەن؟ چەند
شیاينە بەرامبەر داخوایین خویندکاری و ھەز و ویست و ئارەزوویین وى
بەرپرس بن؟! ھەگەر ئەرکی خواندنگەھ و زانکۆیا نەبیت کو فیلۆسۆفان پيشکیشی
جفاکی بکەن ئەز پرسیار ناکەم : ئایا کەنگى زانکۆیین مە دشین ھەر دەھ یان

بيست سالا جارەكى فيلوسوفەكى پيشكەشى چقاكا كوردى بىكەن؟! لى مافى مەيە ئەم بېرسىن خواندنگەھ و زانكۆيىن مە چەند دشىن مامۆستايىن مېهرەبان و نەتوندوتىژ و نە دلرەق بەرھەم بىن؟! چەند دشىن دەستكارىيا مېتۆدېن بى سوود و كەفن بىكەن و ل شوينا وان كەرەستە و بابەت و ھزرىن نوى بدەنە خویندكارى؟! كەنگى دشىن بىنە فيرگەھىن بى ديوار و نە گرتىخانا بۇ ھزر و مەعريفە و بەرەلاگىرنا شيانېن جوراوجۆرىن گەنج و خویندكاران!؟

لگور ئەو شيانېن ھزرى يىن ئەفرۆكە ئەم دبىنن زەحمەتە فيرگەھىن فەرمى و نەفەرمى بشىن گوھورپىنەكى د سستەمى خواندن و پەوھردەكەرنى بىكەن، زەحمەتە بشىن ديوارىن خوە بەھرفىنن و بەھلن ھزرا خویندكارى ئازاد و بەرەلا بيت، تەنانەت زەحمەتە بشىن رېزى ژى ل شيان و ھىزىن ھزرى يىن خویندكار و گەنجىن ناف و دەرڤەى وان خواندنگەھان وەرگرن، ئەو خواندنگەھىن ھەمىشە ديواران ئافا دكەن.

ھندى ديوار ھەبن، دى نارەزايى و رەخنە پتر بن، ھندى مامۆستا خوە ھەروەك (رسول) ببىنيت، دى پتر ل خویندكار و ھزر و ئازادىي دووير دكەڤيت، ھندى دژى مەعريفى بيت، ھندە دبىتە كائىنەكى خورافى.

بۇ وى ژى سەير نىنە ھەگەر كەربىت مە ژ قوتابخانى و مامۆستا و فيرگەرنى ھەمىي قەبىت و خویندن ژى ببىتە عەزاب و ئەشكەنجە.

بۇ وى ژى سەير نىنە، ھەگەر دايك و باب ھەبن، ب ھزاران دۇلاران بدەنە مامۆستايىن تايبەت، سەير نىنە كەس ھەبىت پرسیارا ئىمتحاناتان ب ھزاران دۇلاران بکړيت، سەير نىنە خویندكار (بلۆتۆس) و سەرجم تەکنەلۆژىيائى بۇ قۆپپەكەرنى بكاربىنيت؟ سەير نىنە كەچپن سازدە و ھەڤدە سالى پشتى ئىمتحاناتا خوە ئىنتىجار كەن. تىشەك تەقريبەن سەير نىنە ھەگەر دىنابەرا وان ديوارىن بلند و قايىمىن فيرگەھىن مەدا چىبىت، چونكە ئەو نە دەزگەھىن فيرگەرن و پەرومردەكەرن و ئازادبوونى نە، بەروفاژى دەزگەھەكن بۇ نامۆبوون و جۆرەھا نەخۆشىي دەروونى و دەماغى و ئەخلاقى و رەوشەنپىرى و جفاكى و ھتد...

بۇ ویژگی سەیر نینە ھەگەر بیژم، ھەگەر وان دیواران نەھەرفینن، باشترە ب
ئیکجاری وان فیرگەھان دابیخن . دا ب ریکەکا دی ئەم داخواز و ستایشا جەھالەتی
بکەین!